Dr. JUHÁSZ LAJOS

Karmazsin pirók (Carpodacus erythrinus) két hazai megfigyelése

A karmazsin pirók hazai ornithofaunában az első, 1924-ben történt észlelése után - mint terjeszkedő faj - rendszeresebben az utóbbi évtizedekben jelent meg, amelyet ezen időszak megfigyeléseinek, befogásainak gyakorisága is igazol. A palearktikus faunaelem (VOOUS, 1970) areája északról és részben délkeletről megközelíti a Kárpát-medencét, s elterjedési területeinek további bővülése várható (BOZSKO, 1988, 1992). Magyarországi előfordulásait KALIVODA (1993) részletesen ismerteti. 1992-ig az országban néhány megfigyelés mellett mindössze 6 madár került befogásra. Az ismertté vált eddigi hazai előfordulásokat az alábbiakban két újabb, saját adattal egészítjük ki.

1993. szeptember 1-5. között gyűrűzés-vezetőként vettem részt a MMTE Aggteleki Helyi Csoportja és az Aggteleki Nemzeti Park által már több éve programszerűen megrendezett Perkupai Gyűrűzőtáborban. A tábor központja Perkupától délre, mintegy 2 km-re található, a hálóállásokat a környező bokrosokban, magaskórós társulásokban, a Bódva-folyó felett és a Bódva-völgy keleti részének völgyoldalain alakítottuk ki. Az összeszűkülő völgyben az őszi madárvonulás során már augusztus végétől jelentős a vonuló és kóborló fajok mennyisége és változatos a faji összetételük. Ezt bizonyítja, hogy a jelzett időben 4 tényleges gyűrűzőnapon 37 faj 409 egyedét jelöltük meg.

Egy sűrű kökénybokrok között felállított hálóval szeptember 3-án 1 pd karmazsin pirókot fogtam és jelöltem. A madár kora küllemi bélyegei alapján első évesnek bizonyult (1y). Az

szárnycsíkok jól látszottak, a tollazat egésze a fiatal, még ki nem színeződött egyedre jellemző árnyalatot mutatta (JUHÁSZ, 1995). Ebben a régióban (Cserehát, Aggteleki Karszt) a fajjal kapcsolatban nem rendelkezünk ismert előfordulási adattal, így a madár befogása egyben újabb hazai élőhelyi adatot is jelent.

A második megfigyelést az alábbiakban összegzem. 1995. május 27-én a Dráva-folyó mellett Őrtilos közelében Toldi Miklóssal, a Somogy Természeti Öröksége Egyesület munkatársával végeztünk madártani megfigyeléseket. Ezen a szakaszon a folyó partját közvetlenül a víz mellett több helyütt kisebb nád- és sásfoltok szegélyezik, majd szélesebb puhafa ártéri ligeterdő maradványok váltakoznak magassásos növényzettel. A vegetáció igen gazdag, a magasabb nyárak és fűzfák közé cserjék és sűrű szederállomány is ékelődik. Ezen a területen egy keskeny úton haladva szokatlan madárénekre figyeltünk fel. Csakhamar előtűnt a madár is, mely magában üldögélt egy kiszáradt nyárfa egyik ágcsúcsán és rövid időközönként hallatta jellegzetes dalát, s minden kétséget kizáróan karmazsin piróknak bizonyult. A továbbiakban hosszasan figyeltük e területen szokatlan madarat, amely tőlünk mintegy 20-22 méterre ült és jellegzetes territóriumjelző énekét hallatta. A tollazaton azonnal feltűnt a kettős szarnycsík, a tipikus csőr és fejforma. A fej, begy- és a melltollak csak alig színeződtek ki, a test egészében jellegzetes, barnás-szürkés árnyalatú színek uralkodtak, a hasi oldalon jól látható hosszanti sávozással. Ezek alapján az általunk megfigyelt példányt második naptári évében lévő (2y), fiatal hímként azonosítottuk. Miután a hímek az első évben valamint a második év tavaszán még nem színeződnek ki (BUSSE, 1989; DELIN, SVENSSON, 1988).

A madár néhány perc múlva a közelben lévő veresgyűrű (Cornus sanguinea) bokorra szállt, virágait csipkedte. Több virágból is táplálkozott, miközben ritkábban de továbbra is énekelt. A Dráva mellett a karmazsin pirók még nem került elő. A leírt megfigyelési helyhez legközelebb a mintegy 45 km-re ugyancsak Somogyban lévő Lipótfán észlelték 1986-ban (BOZSKO, 1988). Vélhető, hogy alaposabb felméréssel, a tavaszi időszakban ebben a régióban további előfordulásokat sőt a megfigyelt hím viselkedését (territórium jelző ének) alapul véve az esetleges fészkelést is bizonyítani lehet.

IRODALOM

BOZSKO, SZ. 1988 Karmazsin pirók (Carpodacus erythrinus). In: Haraszthy (red.) Magyarország madárvendégei: 149-150. Natura, Budapest

BOZSKO, SZ. 1992 A magyarországi avifauna dinamizmusának felülvizsgálata. 1962-1988. Debreceni Déri Múzeum Évkönyve: 51-73.

BUSSE, P. 1989 Kulcs az európai énekesmadarak ivar és kormeghatározásához. MME Könyvtára 42 pp

DELIN, H., SVENSSON, L. 1988 Birds of the Britain and Europe. Hamylin, London 270 pp

JUHÁSZ, L. 1995 Adatok a Bódva-völgy madárvilágához. Herman Ottó Múzeum Bódva-völgy monográfia, Miskolc, in press.

KALIVODA, B. 1993 A karmazsin pirok (Carpodacus erythrinus) Magyarországon - első alföldi előfordulása kapcsán. Aquila, 100.: 282-285.

VOOUS, K. 1970 Die Vogelwelt Europas. Paul Parey, Hamburg und Berlin 285 pp